

xx.1.2023

UTKAST**FÖRSLAG TILL STATSRAÅDETS FÖRORDNING OM ÄNDRING AV 1 § I STATSRAÅDETS FÖRORDNING OM DE BRANSCHER INOM JORDBRUK OCH TURISM SOM INNEFATTAR SÄSONGSBUNDEN VERKSAMHET****1 Bakgrund och bemyndigande att utfärda förordning**

Med stöd av 24 § i lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsonganställning (nedan säsongarbetslagen) (907/2017) utfärdas närmare bestämmelser om de branscher inom jordbruket och turismen som innefattar säsongbunden verksamhet, dvs. säsongarbete, genom förordning av statsrådet. De som plockar naturprodukter omfattas för närvarande inte av tillämpningsområdet för säsongarbetslagen. På dem har tillämpats lagen om den rättsliga ställningen för utlänningar som plockar naturprodukter (nedan bärlagen) (487/2021), som trädde i kraft den 14 juni 2021, till den del plockandet inte har skett i ett anställningsförhållande.

Det föreslås nu att det till 1 § 1 mom. i statsrådets förordning om de branscher inom jordbruk och turism som innefattar säsongbunden verksamhet (nedan säsongarbetsförordningen) (966/2017) fogas en ny 3 punkt, enligt vilken insamling av naturprodukter i fortsättningen ska höra till de branscher inom jordbruket som innefattar säsongbunden verksamhet. Ändringen görs så att näringsgrensindelningen NI 2008, klass A 02300, fogas till förteckningen. Till indelningen hör insamling av vilt växande skogsmaterial, bl.a. skogsbär såsom blåbär, lingon, hjortron, hallon, tranbär, havtorn, rönnbär och enbär.

Ändringen beror på att man vill att de som plockar naturprodukter i Finland ska omfattas av tillämpningsområdet för säsongarbetslagen.

2 Beredningen av ärendet

Förordningen har beretts som tjänsteuppdrag vid arbets- och näringsministeriet och under beredningen har man samarbetat med inrikesministeriet på det sätt som förutsätts i förarbetena till säsongarbetslagen (RP 80/2017 rd).

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Som det konstateras ovan tillämpas inte säsongarbetslagen för närvarande på dem som plockar naturprodukter, dvs. i praktiken skogsbär, utan man tillämpar bärlagen (med undantag för plockare i anställningsförhållande, vilka omfattas av arbetsavtalslagen). Plockande av naturprodukter i Finland sker i regel inte i ett anställningsförhållande och plockarna, som till största delen är thailändska, anländer till Finland med Schengenvisum. Medborgare i länder som är undantagna från viseringskravet, såsom ukrainare som har biometriska pass, får resa in i Finland utan visum. Enligt 89 § i inkomstskattelagen (1535/1992) är den inkomst som plockaren har fått vid överlåtelse av vilda bär som insamlas för att användas som människoföda eller läkemedel eller vid tillverkningen av läkemedel inte skattepliktig, om inkomsten inte ska anses som lön. Den rättsliga ställningen för utlänningar som plockar naturprodukter har beskrivits uttömmande i förarbetena till bärlagen (RP 42/2021 rd).

I praktiken har plockarnas inresa ordnats så att arbets- och näringsministeriet har förhandlat med myndigheterna i Thailand och kommit överens om det antal exitvisum för plockande av naturprodukter i Finland som Thailand årligen beviljar och som utgör den totala kvoten för bärplockare. Finlands kvotförslag, som lämnas till myndigheterna i Thailand vid förhandlingarna, har baserat sig på behoven som presenteras av de företag som bjuder in utländska bärplockare till Finland. Efter förhandlingarna har ministeriet meddelat den kvot som förhandlingarna resulterat i till Norra Österbotens arbets- och näringsbyrå. Efter stiftandet av bärlagen har detta arrangemang fortsatt på samma sätt som under det tidigare intentionsavtalsförfarandet.

Därefter har arbets- och näringsbyrån med stöd av 5 § i bärlagen utfärdat ett utlåtande där byrån har utvärderat hur företaget som ingår avtal med plockarna har fullgjort sina skyldigheter enligt bärlagen. I praktiken har man dock i utlåtandet också rekommenderat hur många plockare som ska allokeras till respektive företag. I lagen föreskrivs inte om utarbetandet av en rekommendation.

Finlands ambassad i Bangkok har behandlat ansökningarna och fattat visumbeslut i enlighet med viseringskodexen. Praxis har varit att beskickningen vid handläggningen av plockarnas visumbeslut beaktar de utlåtanden med visumrekommendationer som arbets- och näringsbyrån gett företagen. På motsvarande sätt har det företag som bjuder in thailändska plockare till Finland beaktat arbets- och näringsbyråns utlåtande med visumrekommendation i inbjudan, och de plockare som företaget bjudit in har kunnat lämna in högst så många visumansökningar som arbets- och näringsbyrån rekommenderat i sitt utlåtande.

Såsom det framgår av beskrivningen ovan finns det inte i lagen till alla delar detaljerad reglering för arrangemangen kring inresan för dem som plockar skogsbär. På grund av detta och i synnerhet mot bakgrund av de allvarliga brottsmisstankar som framkommit inom bärbranschen år 2022 är det inte motiverat att upprätthålla det nuvarande arrangemanget. Omfattande utnyttjande av plockare har framkommit också under tidigare år (HD:2022:2). De thailändska myndigheterna har redan under flera skördeperioder krävt att plockandet ska ske i anställningsförhållande.

Därför föreslås det att de som plockar skogsbär ska omfattas av säsongsarbetslagen, varvid arrangemanget regleras noggrannare i lagen och plockarnas rättsliga ställning förtydligas ytterligare. Enligt förslaget görs detta genom att branschen fogas till förteckningen över branscher med säsongsbunden verksamhet i säsongsarbetsförordningen så att de som plockar skogsbär börjar omfattas av tillämpningsområdet för säsongsarbetslagen.

I samband med detta föreslås det inte att bärlagen upphävs, dvs. den förblir i kraft. I fortsättningen tillämpas bärlagen på utlänningar som vistas i Finland med något annat uppehållstillstånd än ett sådant som berättigar till säsongsarbete och som vill få extra inkomster genom att plocka och sälja skogsbär till företag i något annat rättsförhållande än ett anställningsförhållande.

4 De huvudsakliga konsekvenserna

Konsekvenser för plockarnas rättsliga ställning

Om insamling av naturprodukter börjar omfattas av säsongsarbetslagen innebär det att företagen och plockarna måste ordna sitt förhållande som ett anställningsförhållande enligt arbetsavtalslagen för att uppehållsrätt ska kunna beviljas på basis av säsongsarbete. När rättsförhållandet ordnas i form av ett arbetsavtalsförhållande innebär det för plockaren att han eller hon omfattas av ett flertal lagar som

stiftats för att skydda arbetstagare. De viktigaste av dessa är arbetsavtalslagen, arbetstidslagen och arbetarskyddslagen.

På plockning av naturprodukter i arbetsavtalsförhållande tillämpas Landsbygdsnäringarnas allmänt bindande kollektivavtal.

Beskattning av bärplockarinkomster

Enligt inkomstskattelagen är **inkomst som plockare av naturprodukter har fått vid överlåtelse av dessa produkter inte skattepliktig inkomst**, om inkomsten inte ska anses som lön eller arbetsersättning. För närvarande är plockandet i huvudsak befriat från inkomstskatt. Om plockandet sker i **anställningsförhållande, är det i regel fråga om arbete som utförs av en begränsat skattskyldig**. Om arbetet varar högst 6 månader, är alternativen antingen **källskattekort (beskattning på 35%) eller progressiv beskattning enligt lagen om beskattningsförfarande (1558/1995), varvid beskattning på 0 % tillämpas upp till ca 14 000 euro**. Om det är fråga om ett uppdragsförhållande (självständig yrkesutövare), så handlar det om arbetsersättning. För dessa situationer har Finland ett skatteavtal med Thailand och Finland har beskattningsrätt. Enligt skatteavtalet ska arbete som utförs i Finland under högst 90 dagar inte beskattas i Finland.

Plockande av naturprodukter med allemansrätten

Allemansrätten är inte beroende av syftet för vilket den nyttjas, utan det väsentliga är att verksamheten inte får orsaka mer än smärre olägenheter. Kommersiell verksamhet innebär inte automatiskt att gränsen för vad som utgör smärre olägenheter överskrids. **Det är de faktiska konsekvenserna av verksamheten som avgör om verksamheten kan bedrivas med stöd av allemansrätten eller om markägarens samtycke behövs**. De faktiska konsekvenserna av verksamheten beror bland annat på plockargruppens storlek, de lokala naturförhållandena, verksamhetens karaktär och plockningsmetoderna samt på hur regelbunden verksamheten är och hur länge den pågår. Det är möjligt att plockning av naturprodukter i anställningsförhållande i många fall inte anses omfattas av allemansrätten, vilket innebär att verksamheten förutsätter markägarens samtycke.

Konsekvenser för företag inom naturproduktbranschen

Enligt naturproduktbranschens branschrapport som publicerades i december 2021¹ finns det cirka 770 företag inom naturproduktbranschen, och deras sammanlagda omsättning 2020 uppgick till uppskattningsvis 780 miljoner euro. Antalet anställda vid företag inom naturproduktbranschen var uppskattningsvis 2 700. Därtill utgör utländska plockare utan anställningsförhållande en betydande del av arbetskraften inom branschen (antalet anställda under tidigare år 2 500–4 300 personer). Utländska plockare har samlat cirka 80–90 procent av de bär som företagen som bedriver naturbärshandel har skaffat. Om plockarna övergår till att bli säsonganställda ändras branschens verksamhetsmodell avsevärt och företagens kostnader ökar (lönekostnaderna inklusive bikostnader och övertidsersättningar är högre än de nuvarande huvudsakligen skattefria inkomsterna som betalas för bären) och den administrativa bördan ökar. En central motivering för den nuvarande modellen har uttryckligen varit att säkerställa företagens verksamhetsförutsättningar. Övergången till anställningsförhållande innebär också att den risk som hänförs till förhållandena och skörden överförs till bärföretagaren, när den hittills i stor utsträckning burits av plockaren.

¹Framtidens naturproduktbransch, ANM branschrapporter 2021, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-923-0>

5 Remissvar

7 Ikraftträdande